

GORIŠKI LIST

Goriški list izide vsako sredo in soboto zjutraj. — Uprava uredništva v Gorici, Corso Verdi štev. 47. — Telefon štev. 292. — Glasilo se zaračunava po ceniku. — Račun pri Cassa di Risparmio Gorica.

Gorica, dne 4. oktobra 1944.

Za mesto Gorica in Trst: posamezna številka 0,50 lir, polletna naročnina 26.— lir, celoletna 52.— lir. Izven mesta Gorica in Trst: posamezna številka 1.— lira, polletna naročn. 47.— lir, celoletna 90.—

Boljševizem zanikuje narodnost

Berlin, 1. okt. Pod tem naslovom odgovarja Reichsleiter minister Alfred Rosenberg na pismo, ki ga je prejel pred nekaj dnevi in v katerem ga je pisec opozoril, da je narodnosocialistična stranka v dobi svoje ga boja označevala boljševizem kot napredovanje podčloveštva, dočim so imeli Nemci sedaj priliko, da ugotove, da so vzhodni narodi pri delu v Nemčiji za delo pripravljeni, in da ga tudi zadovoljivo izvršujejo. Pismo vprašuje, ali se narodnosocialistična stranka ni motila pri presojanju boljševizma.

Rosenbergov odgovor na to pismo pravi:

»Boljševizem je očitvidno le popolnoma določen svetovnonazorski in socialnopolitični program, ki izhaja od Marxa in ki je prišel v komunistični Moskvi do politično-vojaškega gospodarstva. Nedvomno je, da se skoraj ves njegov nauk obrača proti korenini in ljudskemu izročilu vsakega evropskega naroda. Vse, kar bi moralo biti narodom dragoceno in posnemanja vredno v njihovi zgodovini in v njihovem bistvu, napadajo marksistične stranke, čisto demokratsko zakrite, z brutalno jasnostjo. Kot smo ugotovili že pred 20 leti, marksizem v bistvu ni bil gospodarski nauk, temveč politično-rasna bojna napoved obstoja evropskih narodov sploh. Ako se danes v Nemčiji pojavljajo vprašanja, kot je zgornje, potem si naj ti ne bogljani sonarodnjaki le predstavljajo, da bi dejansko zmagala moskovska in madzarska sovjetska republika. Kaj bi potem nastalo iz Nemčije, si lahko predstavljamo brez prevelike fantazije: biološko uničenje vseh slojev, ki so dejansko nosilci kulture, uničenje aktivnega, takrat mladega vojaštva, teroristična nadvlada manj vrednih in teroriziranje milijonov, ki bi bili neoboroženi in zato nesposobni, da se upro oboroženim boljševikom.«

Rosenberg poudarja, da je treba pri presojanju vsega tega vprašanja ugotoviti, da je mnenje, da predstavlja boljševiški nauk napredovanje podčloveštva, danes še prav tako upravičeno, kot je bilo nekdanje. Najnovejši dogodki v Romuniji, Polgariji in predvsem na Finskem nam to nedvomno dokazujejo. Da je bil nemški narod v boju proti boljševizmu prisiljen, boriti se s vsemi orodji boljševizma, pa je življenjsko vprašanje nemškega naroda sploh. Vsekakor bo nemški narod pod vodstvom narodno-socialističnega pokreta ta življenjski boj zase in za Evropo preстал s trdnim prepričanjem da je to pač neizogibna usoda, ki se ji ne sme podrediti, temveč jo mora z vsemi silami obvladati.

VNOVCEVANJE ITALIJANSKE VINSKE LETINE

Kmetijsko ministrstvo fašistične socialne republike je izdalo predpise za vinsko trgatelo 1944. Vse vlekletarne s kapaciteto najmanj 1000 hl so slavljenе na razpolago kmetijskemu ministrstvu.

Šplošna stabilizacija evropskih bojišč

Od Nizozemske do Lorene le krajevni boji - Nemško-ogrski protinapadi pri Velikem Varaždinu - Italijanska fronta na Rubikonu

Gorica, 4. okt. - (V.R.) - »Alea jacta est!« Ne vemo, ako so generalu Alexandru prišle na misel te Cezarjeve besede, k o se je znašel na Rubiconu. Prišel je do hja nekam pozno in zalo izgubljajo te besede veliko svojega pomena. Kocka je padla že veliko preje, četudi vojni dogodki pravijo drugače. Sovražna propaganda poizkuša mešati štrno celo z sebi sami neugodnimi vestmi. Toda ravnotežje je ostalo. Dejanski položaj na italijanski fronti je sedaj sledeči: Peča ameriška in osma angleška armada še niso pričele svojega velenapada, katerega Nemci mirno pričakujejo. Sovražnik je po dolgih in hudih bojih prišel v posest precej važnega hriba Balliglia. Na obalnem odseku italijanske fronte so v teku krajevni boji ob Rubiconu. To je trenutno vse. Vhod v padsko nižino je precej drag, treba bo po vsej priliki plačati precej drago vstopnico.

Zanimivejša je vsekakor zapadna fronta, četudi poročila s te fronte govorijo večinoma o lokalnih bojih. Kanadci so dosegli kanal Antwerpen - Turnhout, a so doživeli pekoč poraz na kanalu Juliana in pri Maseycku. Pri Chateau-Salins in Lunville vedno hudi boji na istem ozemlju. Važnejši so Vogezi, za katere se vršijo ljuhi boji, posebno ob vzhodnih v doline. Oklopni odredi Amerikancev so zasedli mesto

Rambervillers. Tudi na obeh straneh reke Lure napadajo Amerikanci srdilo a večinoma brez uspeha. Sovražnik sedaj uvideva važnost obalnih odred ob Oceanu, za kalere se ni v pravem času dovolj pobrigal. Sedaj mu isle delajo sive lase, ker se za jesenjo že kaže zima in on je sedaj skoro brez zavetišč za ogromno množico neobhodno zofrebnih ladij za oskrbovanje invazijskih armad. Sedaj se dobro vidi važnost obrambe teh utrd, ki bodo pač padle sovražniku v roke kakor kupi ruševin, toda ta trenutek bo prišel za sovražnike veliko prepozno, tudi ako bi se to moralo dogoditi še danes, kakor padec Calaisa. Napadi na utrdbe ob izviru Gironde so ostali brez uspeha, ravnolako napadi na Dunkerque, kjer so sovražniki izgubili precej topniških baterij. Navzlic slabemu vremenu nastopajo povsod na morju nemške male vojne edinice in loččejo sovražnika po hrblju. Po uničenju po zaveznikih izkrcane zračne pehole na ozemlju Nimegena, je nastopila na zapadnem bojišču stabilnost podobna faza in to ne pomeni nič dobrega za zaveznike, ako hočejo, kakor so že stokrat obljubili, izsilili odločitev tekom te jeseni.

Tudi vzhodna fronta nam ne ve povedala nič novega. Le na balkanskem odseku te fronte je veliko delovanje, toda tu so v prodiranju nemške in ogrske

čete, posebno na bojišču pri Velikem Varaždinu. Tudi boji ob Tordi in pri Železnih vratih in na Marosu so hudi boji, a ni nobenega premikanja fronte. Nemci in hrvaške čete so v Bosni očislile meslo Banjaluko Tilovih topov. Sovjeti poizkušajo priti v posest važnih prelazov na Beskidih. Dosedaj se jim to ni posrečilo. Boji se nadaljujejo. V mestu Varšavi se vršijo boji z zadnjimi ostanki upornikov, katerim Sovjeti, ki se nahajajo v varšavskem predmestju Pragi, ne morejo ali nočejo pomagati. Na splošno moremo smatrati upor kot zaduščen, tudi ako general Bor še skuša tupaťam šibek odpor. Med Dvino in zalivom Rige se lomijo eden za drugim vsi napadi Sovjetov. Tudi lukaj jim načrt ni uspel. Premikanje in umikanje nemških čet iz Finske se nadaljuje načrtno in napadajo Sovjeti na prav malo ovira.

Letalstvo izrablja redke vremenske prilike in nadaljuje svoje delovanje, ki je z angloamerikanske strani lipično teroristično. Izgube sovražnega letalstva se vedno višajo, četudi je premoč nasprotnika v tem še velika. V septembru je nemška vojna mornarica polopila 17 sovražnih ladij s 84.000 tonami in poškodovala drugih 6. Razen teh je bila polopljena 1 torpedolovka, 3 fregate, 4 motorne torpedovke in nabiralec min. Ena torpedolovka pa je bila težko poškodovana.

Vedno isti glasovi in svet še ne izpregleda

Oslo, 26. (Agencija Stefani). - Peklenski načrt Sovjetov, da likvidira časniški zbor Finske je izzval globoko ogorčenje norveškega tiska in javnega mnenja. »Aften Posten« piše: Boljševizem je tudi na Finskem pričel gonjo na ljudi. Prelveza, da hoče s tem kaznovati tiste, ki so odgovorni za vojno, nima drugega namena, kakor ta, da se prikljuje zaveznikom boljševizma, kristijanom in demokratom, krvoločnost Sovjetov. Končni rezultat bo v Finski isti kakor na Poljskem. Najboljši del prebivalstva bo likvidiran s streljanjem in z deportacijo. Tako bo za vedno preprečena nacionalna obnova dežele. List »Nationen« obnovlja, da pomenja to, kar se sedaj godi v Finski, pričetek boljševizacije, kakor se je to že dogodilo v drugih deželah. Intelektualci in vojska bodo uničeni in tako bodo uničene vse tiste sile, ki bi bile v slanu zoperstavljalje se boljševizmu. Cela Skandinavija sledi s težkbnostjo razvoju boljševizacije Finske.

Mislimo, da ni k temu potreben nikak komentar. Čitrali smo časopise, ki govorijo niso namenjeni našim deželam. Vesli — pa naj si prihajajo iz skrajnega juga, ali iz daljnega severa — so vedno iste. Kar pa je najbolj žalostno, je dejstvo, da se nikakšnemu tisku: ne zdi niti vredno, da bi te grozne vesti zanikal, kar je pač zelo žalosno spričevalo za tisti del del človeštva, ki še

govori o »boljševiških osvobodilnih« in kakor pri nas, ponosno nosi znak rudeče zvezde. Ne vemo, kakšno ime bi bilo primerno za te ljudi. In ne vemo tudi, kakšen odgovor imajo pripravljen na naše usodne konstatacije. Molki ni več dovolj, ker molk v tem slučaju zamore značiti te sramoto in označiti le sokrivce!

Še o premirju s Finsko

Sovjetska uradna Pravda že začena svojo gonjo proti znanim finskim političem, da s tem doseže njih izločitev iz javnega življenja (ali celo tudi iz življenja sploh). Sedaj je na vrsti minister von Born, ki je dejal nekaj resnic o pogojih premirja s Sovjeti. Von Born je član nove finske vlade. Istočasno grozi Pravda celotnemu finskemu tisku in na nekem mestu pravi, da so zavesniki doslej pokazali vso dobro voljo, da pa še čakajo na kaj takega s strani Finske. Zahteva se, da Finska takoj realizira prvi pogoj premirja, to je razorožitev in predajo nemških čet, ki se nahajajo še na Finskem. Celemu svetu pa je jasno, da je Moskva stavila ta pogoj, dobro vedoč, da kaj takega v določenem roku Finska ne more storiti. In to, da kaj takega ni nikakor mogoče, izrablja sedaj Moskva kot pretevo za njeno politiko izsilje-

vanja in za njeno definitivno likvidacijo. »Osvobodilne« armade so sedaj na pohodu — gorje osvobojenim!

Svoboda?

Stockholm, 29. V stolni cerkvi finskega mesta Porkkala je bila te dni zadnja slovesna sveta maša, predno so zasedli Sovjeti mesto. Cerkveni obred je bil nekako slovo vsega prebivalstva od stare ljubljene cerkve. (Stefani).

Zaključek slovenskega tečaja v Gorici

Dne 30. septembra se je zaključil pripravljani pouk slovenske učence ljudskih in srednjih šol. Delo je bilo truda polno, pogled na ruševine materinega jezika porazen, a veselo navdušenje učencev in učiteljev je premagalo vse ovire. Iz razvalin se je dvignila najprej slovenska pesem, nato abeceda in z njo vred pravilno pisanje in čitanje. Ob zaključku tečaja je podrtje že pokrivalo mlado cvetje materinščine. Vsa čast staršem, ki se niso bali alarmov, in pohvalo otrokom, ki so radi žrtvovali poročilniško prošlost, da so se kaj naučili. Pokazali so, kako ljubijo svoj jezik, ki je bil toliko let zapostavljen in celo prepovedan. Vsa čast tudi učiteljskemu zboru, ki je izvrstno rešil težko nalogo. Zaključna ura je jasno pokazala, da so se otroci veliko naučili. — Kakor čujemo, se redna šola v kratkem prične.

Glasovi o bodočnosti

Trst, 4. okt. 1944.

(ojec) Churchill je spregovoril v spodnji zbornici. Vojški in politični dogodki zadnjih tednov dajejo temu govoru važnost, ki je ne more utajiti nikče. Pa tudi izjave angleškega premiera samega so na sebi velike važnosti. Ako izvzamemo samo po sebi umevno euforijo tistega dela Churchillovega govora, ki je pel slavospeve uspehom zavezniških armad na zapadu, je angleški premier rekel tudi nekaj stvari, ki niso baš prijetno odmevale v ušesih članov angleškega parlamenta. Odkritosrčnost torej, ker le odkritosrčnost zamore biti neprijetna...? Morda ne, morda le skrajna previdnost, morda pa tudi podzavestna potreba po brambi v bližnji bodočnosti...? Raznih neprijetnih stvari Churchill ni zamočal. Priznal je poraz za hrbtom Nemcev v Nizozemski spuščeni čet iz zraka in ni prikrival, da je na te čete stavljal veliko upanje. Mi bi lahko pristavili še, da je na teh elitnih zračnih četah slonelo sploh vse njegovo upanje v skorajšnjo zmago. To upanje je sedaj splahnelo. In v zvezi s tem je Churchill čutil potrebo, da vpihne lučko tega upanja tudi tistim, ki so se trdovratno oprijemali tega. Dejal je, da ne deli mnenja tistih, ki mislijo, da bo vojna že tekom tega leta končana in da je prepričan, da bo ista trajala še nekaj mesecev 1945. leta. Vpliv teh njegovih besed na zbornico je bil zelo močan. Iz Churchillovih ust je tako prišlo priznanje Anglije, da je v tekmi s časom zaostala. Sicer je takoj potem prav lepo zaokrožil svoja izjavljajna — toda tudi njegova varijacija ni bila nič prijetnega za poslušalce. Rekel je da s tem, da če zavezniki premagajo Nemčijo kot državo, ne bodo še premagali Nemcev in da je prepričan, da se bodo v tem slučaju umaknile velike skupine nemških borcev v hribe in gozdove in od tam nadaljevali vojno. V teh besedah je mogočno spoznanje in tudi morda ne svojevoljno priznanje. S temi besedami je Churchill razušil celo zgradbo angleške propagande in popolnoma razočaral svoje misleče ljudstvo. Rekel je s tem, da Nemcev ni mogel premagati, rekel je, da ni res nič, kar že leta trobi angleška propaganda o nemškem narodu, povedal je članom angleške zbornice, Angležem in svetu, da se Nemci borijo, ker vedo, da se morajo boriti, toda popolnoma svojevoljno in z neomajno voljo do zmage. Churchillove besede so nehotne postale slavospev nemški borbenosti, nemški morali in nemškemu patriotizmu.

Churchill je poizkušal poseči v bodočnost. Izvlekel je iz nje neprijetne stvari, ki so svet precej razočarale. Vsak opuzovalec bi z ozirom na trenutni vojaški položaj sklepal, da bo govor Churchilla govor zmagoslavnega vojskovodje. Toda Churchill je tudi prebrisan. Ni se hotel vezati. Boljše malo razočaranje danes, kakor veliko jutri in če tudi pride jutri veliko razočaranje, se ga bo lažje preneslo, ako se mu

pripravi pot z malim razočaranjem.

Protiutež Churchillovemu govoru tvori članek dr. Goebbelsa v tedniku »Das Reich«. Na eni strani neodločne in nejasne besede, ki so nekaka zmes slavospeva, strahu, zmede in obotavljanja, na drugi jasne besede, ki ne prikrivajo dejanskega stanja in ki dajejo bojzani na drugi strani konkretno podlago. »Četudi se potek vojne trenutno razvija v Nemčiji neugodnem smislu, to še ne pomeni, da smejo zato nasprotniki smatrati zmago kot zagotovljeno. In da je ne smatrajo, so dokaz velike skrbi, ki jih razodevajo govori njihovih vodij. Tudi nemško vodstvo ima velike skrbi, toda ker nemško vodstvo ve za nekaj, kar zamoremo mi šele slutiti, mu je veliko lažje prenašati te skrbi.« Besede torej, ki ne prikrivajo ničesar in ki nikakor niso besede obupanega. Tudi članek dr. Goebbelsa posega v bodočnost in odmeva kakor glas bodočnosti same, toda z razliko, da ni v njem načrtov, razen že toliko opisanih dejstev, ki morajo nastopiti in o katerih svet ve le da obstojajo. Na drugem mestu pravi tudi »tudi ako bi nemški narod ne imel tistega orožja, ki naj v nekaj tednih ali mesecih izvrši najavljeni prevrat v poteku vojnih dogodkov, eno je gotovo in sicer, da bi v tem slučaju nemški narod boril do zadnjega moža. To dokazujejo Calais, Brest, Lorient, Saint Nazaire, La Rochelle i.t.d.«

Nastopila je jesen, ki naznanja zimo. Tekmo s časom so zavezniki že izgubili. Dnevi postajajo dan za dnem usodnejši. Prve nevihte že začinjajo peniti Atlantski ocean, nad Rokavskim zalivom se pojavljajo prve megle. Treba bo odgoditi odločilne akcije. Zavezniki vedo, kaj to pomeni. Dolgi meseci relativnega miru za nemško oboroževalno industrijo....

S tem niso računali, ker niso hoteli računati z odporno silo nemškega naroda. Posledice se že vidijo. Ogomne mase in še ogromnejši material jim ni pomagal do uspeha, do odločilnega in končnega uspeha. Vsi termini stavljeni od nasprotnikov Nemčije so že zdavaj potekli. Sedaj je morda prepozno. Ameriški vojni strokovnjak Fraser sicer pravi, da bo sta naslednja dva tedna odločilna. Toda nič takega se ne kaže na obzorju, razen... toda to je v rokah in v načrtih nemškega vodstva....

Gospodarske vesti

POVRACILO PRVEGA ITALIJANSKEGA POSOJILA

Za financiranje vojnih izdatkov se je Italija od početka posluževala izdaje tako zvanih zakladnih bonov z amortizacijsko dobo 9 let. Prvo tako serijo zakladnih bonov je Italija izdala v poznem poletju 1935 v zvezi s pripravami za bližnjo vojno proti Abesiniji. Kakor poročajo uradno v Milanu, bodo 1. oktobra na področju fašistične socialne republike izplačani ti zakladni boni iz leta 1935. Bonomijeva vlada v zasedeni Italiji doslej še ni izdala nobenih ukrepov za izplačilo teh zakladnih bonov. Celotna serija obsega približno 10 do 12 milijard lir in je od te vsote okrog 70 od slo na področju fašistične socialne republike.

KONCENTRACIJA STROKOVNIH LISTOV V NEMCIJI

V mirnem času je izhajalo v Nemčiji okrog 4900 strokovnih časopisov, ki so sloveli tudi daleč preko meja Nemčije. V začetku šestega vojnega leta je od teh listov izhajalo še vedno 1500. Skoro vsaka stroka obrli ali industrije je imela svoj časopis, včasih tudi več časopisov. Glede na vojne potrebe takšna razčlenjenost danes ni več na mestu in je tudi lu potrebna koncentracija. Danes še ni mogoče pregledati, koliko časopisov bo prizadelih z najnovejšimi ukrepi za koncentracijo in racionalizacijo. Vojno važne obrtne stroke bodo tudi v bodoče imele svoj časopis za informacije. Strokovni listi, ki so doslej izhajali v posameznih strokah, pa bodo združeni. Tako bo obstojal en list za strojništvo, en list za tekstilno stroko ali za usnjarsko stroko itd. Mesarska stroka, ki je doslej imela tri časopise, se bo morala zadovoljiti z enim. Isto velja za mlinarje, čevljarje, pivovararje, mizarje itd. Vsi ti listi so potrebni za obveščanje pripadnikov dolžne stroke o tehničnih in drugih vprašanjih. V vojni je tudi strokovni list nepogrešljiv vir za informacije.

ZBIRANJE PERJA IN PUHA V NEMCIJI

Glede na znatno potrebo za obnovo posteljnine prebivalstva v bombardiranih mestih so lani v Nemčiji pričeli obsežno akcijo za zbiranje perja in puha. Ta akcija je imela sijajen uspeh in so zbrali 1.3 milijone kilogramov, medtem ko so druga leta, ko še ni bilo te akcije, zbrali le kakih 100.000 kg. Letos bodo akcijo za zbiranje še razširili in bodo še v večjem obsegu v ta namen pritegnjeni pobiratelci jajc na deželi. Da se že pri proizvajalcih udomači sortiranje, sta bile letos določene višje cene za sortirani puh.

Obupen proglas slovenskih žena

Iz krogov slovenskih žen in mater iz dežele smo prejeli sledeči razglas s prošnjo, da ga v obliki letaka damo približno vseh slovenskih vaseh. Objavljamo ga v celoti z vsemi napakami, da bodo vsi zavedni Slovenci danes in jutri vedeli, kaj so mislili in čutili naši ljudje v dobi, ko je komunizem razsajal v obliki OF po Goriškem. Iz tega razglašja je tudi razvidno, kako zelo moramo razlikovati med ofarskimi kolovodji in med prisilnimi mobiliziranci NOV, ki jih noben pošten Slovenec ne sme ne sovražiti ne strahovati, ampak le pomilovati ter jim pomagati, da se rešijo iz krempljev krutih nasilnežev. Razglas se glasi:

»Mi druge Žene in Matere bomo izorožile (razorožile op. ur.) partizansko vojsko — Titove vojake — tako nesrečne ljudi. To niso bili še nikoli Titovi, ker ni še jim dal nikoli košček kruha Tito — in njegovi pomagači niso še dali slovenskemu narodu in nam ubogim materam in ženam še nič ko samo gorje in brilke solze in strašne zgube naših dragih in use druge škode in bolesi in teško žalost po usej naši zemlji. Kaj je Tito in usi svoji pomagači in terenci? So zverinske pošasti, ki se jih človek mora ogibati ko stekle pse, ki vedno grizejo. Usi ljudje se jih že ogibljejo. Kdaj pridejo na račun Terenci in negovi pomočniki?

Če ne bi terenci sprejeli Titove Sinove po duhu in hudobiji (bi jih terenci ne smeli sprejeti, bi jih mogli odbiti da jih ne poznajo) bi naši sinovi in možje usi doma bili veseli in da bi delali usak svoje delo in mi druge bi bile stem presrečne. Tako smo sedaj nesrečne sirote naših možou in sinou. Tisti ki so še živi ki strašno trpijo v listi nesrečni Armadi, ki ji pravijo svobodilna Fronta. Kdo je ustanovil partizansko Fronto? Lucifer iz pekla ki hoče use pokončati. To je use sedaj vidno, kdo je vse nesre kriv. Tito in terenci. Če bi ne bilo terencou ljudi partizanske vojske bi ne bilo. Tudi tak strašen bič Titu bi nas ne dotaknil, če bi ne bilo terencou. To so krivi use terenci in negovi pomočniki. Kakšno je delo terencou? Delo terencou je da so spravili use može in fante — tiste od 16 let do 45. Leta u partizansko vojsko. To je za nas strašna bolečina. Kaj naši sinovi in možje trpijo! Morajo to delati, kar jim komisarji ukažejo. Za en majhen presopek je smrt. Kaj use drugo pretrpijo, to se ne bo dalo nikoli popisati.

Naši sinovi pravijo tako, da bi bili rajši 10 let pri vojaki kakor pri terenci pet mesecev pri partizanih. Mi druge jih hočemo sedaj

rešil lega strašnega gorja. To nam bodo iz srca hvaležni.

Če ne bo use to končalo do 20 oktobra — to bo — po dobi za lekmovanje. Mi druge žene in matere use se bomo podale na use parizane, da nam izročijo orodje (orožje) in naše sinove in može jih bomo peljale domu. Zadosli je tega.

Koliko moramo pritrpeti doma od terencu. Ko nam povejo kaj novega, mislimo da pride kaj dobrega. Za vsako novo obljubo ljudstvo le naprej varajo z lažnimi obeti in ga vlečejo v neskončnost za nos. Op. ur.) nam prinese novo gorje. Kdor ni tega proviral ne ve kaj je gorje. Sedaj naj bo tega konec. To ni naša rešitev to je naš prepal. Terenci nas čejo popolnoma uničiti, nas tako čistijo in nam dajejo lake naloge da ne moremo več prenašati. So nas povrh use še tako zaprli da se ne moremo več živeti ne prevideti. (Ne dajejo dovoljenja za v mesto. Op. Ur.) Ta krutost je načeloveška, zadosli je nemoremo več naprej tako.

Kakšno pogodbo so storili Tito in terenci z nami, da se bo vojskoval z našo žuljevo roko? Tito nas ni nikoli prašal, da mu damo naše sinove za svojo vojsko. Tudi nas ni prašal, če mu damo kar smo prišparali z žuljavimi rokami, to ni nikdar prašal, uzal je. Zakaj nam je uzal može in sinove, ki še nikoli nas ni prašal.

Zakaj in kdo je dovolil, da pobija nedolžne vojaške, ki so prisegli svojemu vladarju zvestobo? Kdo je prisilil Italijo, da je ljudstvo toliko trpelo? (Misli represalije radi zahrbtnih umorov. Op. Ur.) Tito in terenci. Kdo je prisilil Nemce, da so tako lrdno branili svoje življenje? Tito in terenci, ki so lo komandirali. Ko smo mi druge prosile komandante, da ni treba pobijati vojakov, da naj pustijo pri miru, so nam zarenčali, da je to njih stvar. Tako smo videli z lasnimi očmi, da to je upor proti nam, da gre zalo, da nas poem pobijejo. Zadosli je to, da so oni prisilili da smo mi trpeli in še dandanes je tako. Vidimo z lasnimi očmi. Oh kako je žalostno za nas ako vidimo, da pada vojak, ki bi se lahko vrnil v naročje svojem. (Dokaz plemenitosti našega ljudstva in kako tuji so mu partizanski zločini. Op. Ur.)

Sedaj lukaj se bo omenilo, kaj govorijo terenci in njih pomočniki od naših vojakov ki so u službi nemcev in domobrancev. Da bodo usi — da so že na smrt obsojeni, da jih bodo pobili. Kaj naj naredi uboga Mati ki ima enega sina pri partizanih in enega pri domobranci, kaj ji je storiti? (Mati, ne dvomi, da naš list so-

čustvuje s teboj in tvojim sinom in da želi le vama in vsemu narodu pomagati. Prosi, da bo med nami vedno več takih, ki svoj narod resnično ljubimo in nobe-nega brata ne sovražimo, temveč le zla dela obsojamo in sovražimo. Op. Uredn.)

Do dvajstega oktobra če ne bo konec partizanstva se vzdignu-u velike trume in pojdemo po orodje in sinove in može. (Obupano srce ne zna presoditi svoje moči in niti ne zna izbirati izrazov! Op. Ur.) Tako bo konec le nasilne krutosti. Tilo nima nič opravili pri nas. Gorje tirencem, če ne bo kar mi zahlevamo.«

Primorske žene in matere

Ta pogled v dušo naših ljudi nam znova potrjuje, kar smo že neštetokrat slišali, da je domobranstvo vzraslo iz ljudstva samega. Če pri nas še ni dobilo dovolj globokih korenin, je vzrok samo v tem, da naši ljudje v pre mnogih krajih še niso dovolj občutili partizanskega biča. In v tem je prava tragika, da pride ljudstvo k spoznanju, ko je za mnoge, pre mnoge prepozno. Iz tega pisma je pa tudi razvidno, da naša borba ne sme nikdar veljati zapeljanemu ljudstvu in nesrečnim mobilizirancem, temveč le rdečim priganjancem-partijcem, ki so najhujši bič našega naroda.

TOLMIN

Dne 26. I. m. se je pričel šolski pouk na osnovni ljudski šoli »S. Gregorčiča«. Pričeli smo s sveto mašo, pri kateri je pel otroški pevski zbor. Precej otrok se je vpisalo prvič po 25. letih v našo Joamčo slovensko šolo. Žal, da nekateri slariši iz okoliških vasi nimajo smisla za to šolo, ki ima namen vzgojiti otroke v pravem nacionalnem duhu.

Telo se odpočije v miru, duh pa v veselju.

Trpljenje nas utrjuje, preveč veselja pa slabi.

Veseli ljudje naredo več neumnosti kakor žalostni, a žalostni naredo večje.

Na svetu so ljudje, ki niti muhe ne morejo ubiti, rastlino na hladnokrvno lahko puste od žeje umreti.

Življenje, ki obstoji v glavnem iz jedi, pijače in spanja, je človeka nevredno.

Na svetu so resnice, ki jih ne smemo vsakomur povedati in laži, ki jih vsak rad sliši.

Besede ne stro kosti, lahko pa srce.

Pisma ljublihen ljudi sežge človek takoj ali pa nikdar.

Napisal Ferdinand Kogl

Zaročno obvestilo

Vsako jutro ko je ura v bližnji cerkvi odbila pol osmih, je stopila Erv Gondorjeva iz hiše, v kateri je stanovala na cesto, ob islem času so se pa tudi pri nasprotni hiši odprla vrata in je izstopil Nils Gvoerung. Oba mlada človeka sta drug drugega pogledala, potem pa odšla svojo pot.

Erv in Nils sta se na videz poznala že skoraj eno leto, vsako jutro sta se srečala na cesli, izmenjala pogled in zmerom znova čakala, da jima bo naposled naključje priskočilo na pomoč in se bosta lahko pobliže seznanila. Oba sta čutila da drug drugega ljubita, a nihče izmed njiju ni imel poguma, da bi drugega ogovoril. Erv je vedela, da je njene-mu sosedu ime Nils in ima dobro službo pri nekem deparnem zavodu. Kadar je zvečer utrjena prišla iz službe domov in legla v posteljo, je zmerom zagledala pred seboj njegov obraz z modrimi očmi in tako lepimi kodrastimi plavimi lasmi. Zmerom znova

je morala misliti na tega lujega in vendar že tako dobro znanega človeka.

Nils pa v svojih mislih na Erv ni bil tako zadovoljen. Često si je delal očitke, da lepe mladenke še ni ogovoril ali jo pa vsaj pozdravil. Sklenil je, da bo to naslednji dan storil, a ko je potem svojo sosedo zagledal, ga je pogled nanjo tako zmedel, da je spel molčal.

Neko jutro je pa Nils doživel nekaj svojevrstnega. Neki znanec ga je ustavljal na cesli in ga napol užaljeno napol spodbudno vprašal:

»Nils, zakaj mi pa nikdar nisi črnil niti besedice o tem, da si se zaročil? Čestitam ti!«

»Da, sem se zaročil?« se je začudil Nils.

»Seveda«, se je nasmehnil znanec. Takoj nato sta prišla nasproti še neka druga njegova znanca se prav tako ustavila in mu čestitala. Nils je vse tri zmeden moril.

»Nekoliko preneumno je že tvoje vedenje«, je zdajle vzkliknil eden izmed njih. Zakaj nas neki tako zmedeno gledaš, saj je vendar danes v časopisu, da si se zaročil z gospodično Erv Gondorjevo. To rekiš mu je pokazal časopis.

Nils je zastrel v nolicu, potem se pa zavedel, da vendar ne sme spraviti gospodično Erv v nerodnost, in je še dokaj mirno dejal:

»Res čudno, da je objava že danes izšla, moral bi jo objaviti šele čez nekaj dni.«

Na to Nilsovo izjavo so se vsi njegovi znanci položili in mu ponovno čestitali, potem je pa eden izmed njih dejal:

»Vsekakor želim, dragi Nils, da pripelješ drevi gospodično Gondorjevo k meni na večerjo. Tako rad bi spoznal tvojo zaročenko.«

To se je Nilso vseeno že preneumno zdelo. O svojih srečanjih z Erv ni nikomur nikdar črnil besedice. Kdo naj bi si lorej dovolil to šalo. Morda Erv sama?

Naposled se je spomnil da mora svojemu znancu, ki ga je povabil na večerjo, nekaj odgovoriti in se izviti, da mu ne bo treba priti. Zato je izjavil:

»Oprostite a moja zaročenka danes žal ne bo mogla priti. Ne-ka družinska slovesnost jo zadržuje.«

»No, prav dragi Nils, pa jo pripelji pojutrišnjem«, se je zadovoljil znanec.

Ko se je Nils poslovil od svojih znancev, mu je v glavi šumelo. Venomer je ugibal in ugibal, kaj naj stori. Naposled mu je šinila v glavo misel: morda ga doma čaka pismo, ki mu bo vso zadevo pojasnilo. Urno je odšel domov, a pisma ni našel. Pogledal je skozi okno in šele zdaj opazil, da se je stemnilo in je posijala izza oblakov luna. Nasonil se je na okno in premišljeval. Najprej je mislil Erv pisati pismo, potem se je odločil da jo bo rajši naslednje jutro pozdravil in ogovoril. Pri tem je tudi stal.

Tisto noč ni prav nič dobro spal. Morile so ga čudne sanje in zmerom znova se je prebudil iz težkega sna. Ko se je naposled zazorilo jutro, je urno vstal, se še posebno skrbno umil in oblekel in potem točno ob pol osmih stopil na cesto. Kakor po navadi so se tudi na drugi strani ceste odprla hišna vrata in je izstopila Ervi, Nils jo je plaho pozdravil in

srce mu je v zadregi začelo burno utripati. Potem je zbral ves pogum, stopil k njej in jo ogovoril:

»Gospodična Gondorjeva, mislim, da si imava dosli povedati. Ali vas smem spremiti?«

Erv je prikimala in pozabila na očitke, ki se mu jih je namenila povedati zaradi zaročnega obvestila, ki ga je bila tudi že opazila prejšnji večer.

Nato sta se pogovorila in vsa srečna ugovorila, da se ljubita in jima je samo obvestilo o zaroki pomagalo, da sta se naposled našla. Uganka jima je samo bila kdo ju je tako potegnil za nos.

Nekaj dni nato sta tudi to izvedela.

Ko sta se nekega večera z roko v roki vračala domov, ju je ustavljal neki star mož, jima smehljaje se čestital in dejal:

»Stanujem v isti hiši, kakor gospodična Gondorjeva, in sicer v podstrešnem stanovanju. Vsako jutro sem vaju opazoval in se čudil. Sem sicer zelo potrpežljiv človek, a tega vendar nisem mogel več gledati. Zato sem vaju naposled jaz zaročil. Se enkrat vama čestitam.«

